

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019.gada 14.maijā Nr.1-5/79

**Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes
priekšniekam Indulim Blīgznam**

kanc@kurzeme.vp.gov.lv

Zināšanai: **Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes
Talsu iecirkņa priekšniekam**

Mārcim Pētersonam

marcis.petersons@kurzeme.vp.gov.lv

*Par vizīti Talsu iecirkņa
īslaicīgās aizturēšanas vietā*

Tiesībsarga biroja Prevencijas daļas vadītāja Liene Namniece, Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskais padomnieks Juris Siļčenko un vecākais jurists Matīss Malojlo 29.04.2019. bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirkņa īslaicīgās aizturēšanas vietu (turpmāk – ĪAV). Vizītes mērķis bija apsekot vispārējos apstākļus ĪAV, veikt pārrunas ar ĪAV amatpersonām un ĪAV ievietotajām personām.

Iepriekš Tiesībsarga biroja darbinieki Talsu ĪAV apmeklēja 29.03.2017., kā arī 20.01.2011.

Šajā pārbaudes vizītē no Talsu iecirkņa puses piedalījās Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirkņa un ĪAV darbinieki J.Kleinhofs, A.Grencis un E.Celova.

Tiesībsarga biroja darbinieki apskatīja Talsu ĪAV telpas, veica pārrunas ar iecirkņa un ĪAV darbiniekiem, kā arī ĪAV ievietoto personu.

Vispārējie apstākļi

Lai nokļūtu uz ĪAV telpām, ir jākāpj pa kāpnēm no ēkas 1.stāva uz pagrabstāvu. ĪAV ir 10 kameras, no kurām izmanto tikai 3 kameras, kurās var ievietot 6 personas. Nav izprotams, kādu iemeslu dēļ tās kameras, kuras neizmanto, ir atvērtas un pieejamas policijas darbiniekiem. Uz šo jautājumu arī vizītes laikā netika saņemta

argumentēta atbilde. Lai mazinātu sliktas apiešanās riskus un novērstu iespējamību, ka kāda no kamerām tiek izmantota, aicinu slēgt tās kameras, kuras atbilstoši Valsts policijas vadības norādījumam nav izmantojamas.

Vizītes laikā ĪAV bija ievietota 1 persona saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 264.pantu (Aizturēšanas nosacījumi).

Šobrīd ĪAV ievieto tikai tās personas, kuras ir aizturētas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 264.pantu. Tas nozīmē, ka personas ĪAV neuzturas ilgāk par 48 stundām. Gadījumos, kad personām ĪAV ir jāuzturas ilgāk par 48 stundām, tad tās pārved uz Ventspili, Saldu un/vai Liepāju. Proti, administratīvo sodu izciešana Talsu ĪAV netiek nodrošināta. Līdz ar to darbinieki norādīja, ka Talsu ĪAV statuss ir formāls un ir plānota tā slēgšana, tomēr apskatot aizturēto personu žurnālu tika konstatēts, ka persona ĪAV var atrasties arī 4 dienas.

Attiecībā uz biometrijas datu iegūšanu un aizturēto fotografēšanu salīdzinājumā ar 2017.gada vizītes laikā konstatēto nekas nav mainījies. Vēl aizvien biometrijas datu iegūšana un aizturēto fotografēšana notiek ĪAV gaitenī, kurā vienlaikus ir ierīkota ĪAV darbiniekam darbavieta. Atkārtoti norādu, ka ĪAV gaitenis nevar tikt uzskatīts par Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta otrās daļas 10.punktā minēto telpu.

Vēl aizvien ĪAV nav ierīkota speciāla telpa personu pārmeklēšanai (apskatei). Tomēr Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.panta otrās daļas 7.punkts paredz ierīkot ĪAV telpu aizturēto apskatei.

ĪAV tiek veikta arī telpu un kameru videonovērošana. Tāpat kā 2017.gadā atsevišķā ĪAV telpā (atpūtas telpā) darbinieks var sekot ĪAV telpās un kamerā notiekošajam, lai gan ĪAV darbinieka darbavieta atrodas gaitenī. Turklāt ĪAV telpās notiekošajam var sekot līdzī arī iecirkņa dežūrdaļā. Nav izprotams, kādēļ monitors ir novietots atsevišķā ĪAV telpā (atpūtas telpā), nevis ĪAV darbinieka darbavietā, kas atrodas gaitenī. Līdz ar to aicinu izlemt, kurā vietā ĪAV darbiniekam būs iekārtota darbavieta – vai nu gaitenī, vai arī šobrīd esošajā atpūtas telpā. Proti, ierīkot un atbilstoši aprīkot ĪAV darbinieka darbavietu, lai amatpersona atrodoties tajā varētu veikt visus nepieciešamos amata pienākumus, t.sk., novērot kamerās un ĪAV notiekošo tiešsaistes režīmā.

Vizītes laikā tika konstatēts, ka nav ierīkots atsevišķs reģistrs par videonovērošanas veikšanu, kā to paredz 21.03.2017. Ministru kabineta noteikumi Nr.153 “Kārtība, kādā policija veic novērošanu, izmantojot tehniskos līdzekļus, kā arī šādas novērošanas rezultātā iegūto datu apstrādi” (turpmāk – MK noteikumi Nr.153). Lai gan pamatā personas tiek ievietotas uz 48 h, kur atbilstoši MK noteikumiem Nr.153 to novērošanu var veikt uzreiz bez izvērtējuma, tomēr ieraksts žurnālā parādīja to, ka vienā gadījumā persona ĪAV ir bijusi ilgāk par 48 h – 4 dienas. Līdz ar to rodas MK noteikumu Nr.153 5. un 6.punktā minētais pienākums.

ĪAV ir 2 pārrunu telpas (telpas procesuālām darbībām), kur vienā no tām pēc amatpersonu norādītā veic personu apskati. Vienā pārrunu telpā pie sienas bija izvietotas 11.04.2006. Ministru kabineta noteikumu Nr.289 “Noteikumi par īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerā glabāšanai atļauto priekšmetu sarakstu” (turpmāk – MK noteikumi Nr.289) izdrukās 4 valodās (latviešu valodā, krievu valodā, angļu valodā un vācu valodā). Kā arī izvilcumi no Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma par īslaicīgās aizturēšanas vietas iekšējo kārtību (5.pants) – arī 4 valodās (latviešu valodā, krievu valodā, angļu valodā un vācu valodā). Diemžēl vizītes laikā pie sienas esošie

izraksti par ĪAV iekšējo kārtību, kā arī MK noteikumu Nr.289 izdrukas bija novecojošā redakcijā un nesniedza pilnu informāciju par aizturētās personas tiesībām ĪAV un aktuālo regulējumu, kas attiecas uz ĪAV iekšējo kārtību. Aicinu pievērst pienācīgu uzmanību amatpersonu savlaicīgai informēšanai par ĪAV darbību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem un to grozījumiem.

ĪAV ir arī 2 saimniecības telpas un 2 telpas darbinieku vajadzībām. Arī gultas piederumu noliktava, tualetes telpa.

Talsu ĪAV ir pilnībā segts pastaigu laukums, kurā pastaigas var notikt arī sliktos laika apstākļos. Lai nokļūtu uz pastaigu laukumu, ir jākāpj augšā pa kāpnēm uz ēkas 1.stāvu un, nonākot 1.stāvā, jākāpj pa dažiem pakāpieniem lejā. Varēja redzēt, ka pastaigu laukums nebija ilgi uzkopts, tajā atradās pērnā gada lapas un cigarešu izsmēķi. Turklāt arī gultas piederumu noliktavā, kā arī vienā no pārrunu telpām bija atrodami cigarešu izsmēķi, kas pēc darbinieku norādītā bija pašu darbinieku. Vēršu uzmanību, ka Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 5.panta trešās daļas 8.punkts, kontekstā ar Tabakas izstrādājumu, augu smēķēšanas produktu, elektronisko smēķēšanas ierīču un to šķidrumu aprites likuma 10.panta otrās daļas 3.punktu, neparedz iespēju smēķēt ĪAV telpās.

Pastaigu laukumā ir uzstādīta videonovērošanas ierīce. Tomēr pastaigu laukumā nav ierīkota signālpoga policijas amatpersonas izsaukšanai. Ņemot vērā to, ka pastaigu laukums nav ĪAV amatpersonu tiešas redzamības attālumā, un amatpersona, veicot dienesta pienākumus, var neatrasties pie monitora, būtu lietderīgi nodrošināt pastaigu laukumā esošai personai iespēju pievērst amatpersonas uzmanību vai paziņot par steidzamas palīdzības nepieciešamību.

Amatpersonas norādīja, ka darba laikā ĪAV telpās uz vietas parasti ir viena policijas amatpersona, kā arī pa dienu ĪAV priekšnieks. Savukārt nepieciešamības gadījumā ĪAV tiek pieaicināts policijas darbinieks no Talsu iecirkņa dežūrdaļas. Turklāt pēc amatpersonu norādītā var pastāvēt situācija, ka, pieaicinot darbinieku no dežūrdaļas, dežūrdaļā neviens uz vietas nepaliek. Attiecīgi gadījumos, kad nepieciešama nekavējoša iejaukšanās, ĪAV esošā amatpersona objektīvi nevarēs nekavējoties sniegt nepieciešamo palīdzību, vienlaicīgi sazinoties ar citiem darbiniekiem vai palīdzības dienestiem. Tādējādi tikai vienas amatpersonas pastāvīga esamība ĪAV telpās nespēj nodrošināt nekavējošu reaģēšanu un palīdzības sniegšanu nepieciešamības gadījumā ieslodzītajai personai, kā arī var radīt draudus paša policijas darbinieka un sabiedrības drošībai kopumā bēgšanas gadījumā.

Pienesumi ĪAV ir atļauti MK noteikumu Nr.289 paredzētajā apjomā.

Pozitīvi vērtējama Talsu ĪAV prakse, ka ieslodzītajām personām ir pieejamas dažāda veida grāmatas. Minētā literatūra tiek izsniegta pēc aizturēto personu lūguma.

Procesuālās darbības var tikt veiktas ārpus ĪAV telpām procesa virzītāju kabinetos. Proti pēc procesa virzītāja ieskata. Tomēr vēlos vērst uzmanību, ka ārpus ĪAV telpām objektīvi palielinās iespējamās amatpersonu vardarbības riski, kā arī aizturēto personu bēgšanas riski. Ņemot vērā to, ka ĪAV ir speciāli paredzētas telpas procesuālo darbību veikšanai, aicinu procesuālās darbības ar aizturētajām personām veikt ārpus ĪAV telpām vienīgi gadījumos, kad tās objektīvi nav iespējams veikt ĪAV telpās.

Kopumā ĪAV telpas nav pieejamas un pielāgotas personām ar invaliditāti (it sevišķi personām riteņkrēslā). Patstāvīgu nokļūšanu uz ĪAV telpām, pastaigu laukumu,

dušu liedz ĪAV telpas arhitektoniskie šķēršļi (gan kāpnes, gan dažāda veida un augstuma sliekšņi). Tāpat arī kameras nav piemērotas, lai tajās ievietotu personas ar kustību traucējumiem (piemēram, kameras nav tehniski pielāgotas personām ar kustību traucējumiem, sanitārā mezglā ir “pēda”, nevis klozētpods). Kā arī apskatītās mazgāšanās telpas plānojums nav piemērots personām ar kustību traucējumiem un personām, kuras pārvietošanas rītenkrēslā.

Attiecībā uz nepilngadīgajām personām amatpersonas norādīja, ka tām netiekot nodrošinātas tiesības uz tikšanos vienatnē ar saviem tuviniekiem. Tikšanās tiek īstenotas kopīgi ar procesa virzītāju un aizstāvi. Tomēr Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 5.panta 6.² daļa paredz, ka “nepilngadīgajam aizturētajam īslaicīgās aizturēšanas vietā ir tiesības uz vienu stundu ilgu satikšanos vienatnē ar ne vairāk kā diviem tuviniekiem, ja tas netraucē kriminālprocesa mērķa sasniegšanu. Tuvinieki satikšanos iepriekš saskaņo ar procesa virzītāju”.

Personu ievietošana ĪAV

Kā jau iepriekš minēts ĪAV tiek ievietotas personas, kuras ir aizturētas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 264.pantu.

Personas ĪAV var nonākt no Talsu iecirkņa dežūrdaļas. Dežūrdaļā veic vienīgi virspusēju personas pārmeklēšanu. Savukārt pilnu pārmeklēšanu nepieciešamības gadījumā ĪAV darbinieki veic telpā procesuālām darbībām. ĪAV ir abu dzimumu darbinieki. Līdz ar to grūtības ar pretējā dzimuma personu pārmeklēšanu neesot.

Konstatējot personai miesas bojājumus, tiek izsaukta neatliekamā medicīniskās palīdzības brigāde. Kā arī neatliekamā medicīniskās palīdzības brigāde tiek izsaukta, ja persona izsaka sūdzības par veselības stāvokli.

Izņemtās mantas glabājas ĪAV atsevišķā skapī. Daļu mantu glabā arī iecirkņa dežūrdaļā.

Darbinieki informēja, ka ārvalstnieki ĪAV nonāk reti. Tomēr līgums ar tulku ir noslēgts un tulks tiek pieaicināts nepieciešamības gadījumā.

Higiēnas un pirmās nepieciešamības preces izsniedz ĪAV dežurants.

Persona pirms ievietošanas kamerā tiek aicināta iepazīties ar iekšējās kārtības noteikumiem un parakstīties par to. Vēlāk sarunā ar ĪAV ievietoto personu tika noskaidrots, ka viņš neizprot vai nav pietiekami informēts par aizturēšanas iemesliem un procesu, kura ietvaros ir ierobežota viņa brīvība. Jau iepriekš 20.01.2011. vizītē tika konstatēts, ka aizturēto personu informēšanas pienākums tiek pildīts formāli. Ņemot vērā minēto, atkārtoti aicinu turpmāk pārliecināties, ka aizturētai personai sniegtā informācija par tiesībām un pienākumiem, ir viņai saprotama pēc būtības.

Ievietojot personu kamerā, personai tiek izsniegts matracis un sega. Lai gan Aizturēto personu turēšanas kārtības likums neparedz pienākumu ieslodzītajām personām izsniegt spilvenu un palagu, tomēr vairākās apmeklētajās ĪAV Tiesībsarga biroja darbinieki ar gandarījumu konstatēja, ka minētie priekšmeti tiek izsniegti. No cilvēktiesību viedokļa raugoties, minētā rīcība viennozīmīgi norāda uz vēlmi mazināt ciešanas, kuras personai rodas tiesību uz brīvību ierobežošanas rezultātā. Ņemot vērā minēto, aicinu nodrošināt un izsniegt arī palagu un spilvenu ĪAV ievietojamajām personām, ja nepastāv objektīvi iemesli uzskatīt, ka tas apdraud konkrētas ievietotās personas vai citu personu drošību.

Kā sarunā norādīja policijas amatpersonas, ĪAV ievietotajām personām tiek nodrošināta iespēja pašai pa telefonu sazināties ar savu aizstāvi, kas ir vērtējams pozitīvi. Tāpat ĪAV ievietotajām personām nepieciešamības gadījumā tiek izsniegts papīrs, pildspalva un konverti vēstuļu nosūtīšanai.

Kameras

Kā jau iepriekš minēts, ĪAV ir 10 kameras, no kurām izmanto tikai 3 kameras. Apskatītajās kamerās (gan tās, kuras izmanto, gan tās kuras neizmanto) esošie uzturēšanās apstākļi būtiski neatšķiras. Kopumā kameras ir nolietojušās un tajās ir nepieciešams veikt remontu.

Apskatītajās kamerās ir izlietne ar ūdens padevi, pie grīdas piestiprinātas gultas, pie sienas piestiprināts galds un ūdensvadam pieslēgts sanitārais mezgls, kas no pārējās telpas ir norobežots ar konstrukciju, kura nodrošina, ka aizturētais sanitārā mezgla apmeklēšanas laikā ir aizklāts citu personu skatam tādā mērā, lai garantētu viņa privātuma aizsardzību. Kamerās nav plauktiņu un pie grīdas piestiprināts sols, kas neatbilst Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 7.panta piektās daļas prasībām.

Apskatītajās kamerās ierīkoti nelieli un neatverami logi, starp kuru stikliem ir uzstādītas metāla restes. Savukārt loga ārpusē uzstādītas metāla drošības konstrukcijas – žalūzijas. Ņemot vērā to, ka logu izmēri ir nelieli, un tie no ārpuses ir aizklāti, dabiskais apgaismojums un ventilācija ir nepietiekama. Vēršu uzmanību, ka uz šādu drošības konstrukciju izmantošanas nepieļaujamību no cilvēktiesību viedokļa jau tika norādīts 2011.gadā.

Mākslīgais apgaismojums ir pārslēdzams dienas un nakts režīmā. Mākslīgā ventilācija nebija pietiekama – atverot kameras tajās bija sasmacis gaiss.

Kamerās nav ierīkotas Aizturēto personu turēšanas kārtības likumā paredzētās signālpogas darbinieku izsaukšanai. Tādējādi, lai gan ĪAV kamerās ir uzstādītas videonovērošanas ierīces, tomēr amatpersona, veicot dienesta pienākumus, var neatrasties pie monitora. Līdz ar to kamerās būtu nepieciešams ierīkot signālpogas policijas amatpersonas izsaukšanai, tādējādi nodrošinot Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 7.panta piektās daļas 4.punktā noteikto prasību.

Higiēna

ĪAV dušas telpa ir nolietojusies. Dušu var apmeklēt pēc nepieciešamības. Pēc dušas ieslodzītajām personām netiek izsniegts dvielis, jo to neparedz normatīvais regulējums.

Gultas veļa tiek mainīta ikreiz, kad persona pamet ĪAV.

Apskatoties sanitāros mezglus un izlietnes kamerās, kā arī vienā kamerā konstatēto vienreizlietojamo plastmasas glāzi ar šķidrumu, kas pārklājies ar pelējuma kārtu, un pastaigu laukumā redzētās pērnā gada lapas un cigarešu izsmēķus, radās šaubas par regulāru un rūpīgu ĪAV telpu kopšanu, kā to paredz Ministru kabineta 16.11.2016. noteikumi Nr.726 "Higiēnas prasības īslaicīgās aizturēšanas vietā" (turpmāk – MK noteikumi Nr.726). Minēto noteikumu 2., 5., 6. un 12.punkts paredz, ka katra ĪAV telpa un tās aprīkojums tiek uzturēts tīrs un darba kārtībā. ĪAV grīdas seguma mitro uzkopšanu veic atbilstoši nepieciešamībai, bet ne retāk kā reizi dienā,

lietojot mazgāšanas līdzekļus, bet mazgāšanās telpās, tualetēs un sanitārajos mezglos – lietojot dezinfekcijas līdzekļus. Aizturēto pastaigām svaigā gaisā paredzētā iežogotā laukuma seguma sauso uzkopšanu veic reizi dienā. Savukārt sanitārā aprīkojuma mitro tīrīšanu un dezinficēšanu veic reizi dienā.

Tāpat netika konstatēts apskatītajās kamerās un dušas telpā, ka mazgāšanās un tualetes telpā būtu novietots ar vāku aizveramas atkritumu tvertnes, kā to paredz MK noteikumu Nr.726 8.punkts.

Jau 2017.gada vizītes laikā tika konstatēts, ka Talsu ĪAV netiek nodrošinātas MK noteikumu Nr.726 definētās higiēnas prasības. Aicinu veikt nepieciešamās darbības, lai Talsu ĪAV tiktu ievērotas minēto normatīvo aktu prasības.

Ēdināšana

ĪAV ievietoto personu ēdināšanu nodrošina komersants, ar kuru noslēgts līgums. Amatpersonas norādīja, ka ēdiens tiek izsniegts trīs reizes dienā un vienu reizi dienā tiek nodrošināts arī siltais ēdiens, tā daudzums pietiekams un kvalitāte esot laba. Ēdienu atved uz ĪAV jau gatavu, iepakotu vienreiz lietojamos traukos. Arī no ĪAV ievietotās personas sūdzību par ēdiena kvalitāti un daudzumu nebija.

Pagaidu turēšanas telpas

Amatpersonas norādīja, ka atsevišķas pagaidu turēšanas telpas iecirknī neesot. Tomēr pie dežūrdalas tika konstatētas divas ar restotām durvīm slēdzamas telpas (kuras pēc darbinieka teiktā netiek izmantotas). Šo telpu restotās durvis vizītes dienā bija atvērtas, kas radīja iespaidu, ka šīs telpas tiek izmantotas. Tāpat kā ar neizmantojamām ĪAV 7 kamerām, aicinu arī šeit veikt darbības, lai policijas darbiniekiem nebūtu iespējams izmantot šīs telpas pretēji vadības norādījumiem.

Apkopojot iepriekš minēto, aicinu:

1. Aicinu slēgt tās kameras, kā arī iecirknī divas ar restotām durvīm slēdzamas telpas, kuras atbilstoši Valsts policijas vadības norādījumiem nav izmantojamas, lai mazinātu sliktas apiešanās riskus un novērstu iespējamību, ka kāda no kamerām tiek tomēr izmantota.
2. Nodrošināt ĪAV telpu un kameru atbilstību Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 2.pantā un 7.pantā noteiktajām prasībām.
3. Izveidot un pilnvērtīgi aprīkot ĪAV darbinieka darba vietu, kurā redzama ĪAV telpu videonovērošana.
4. Nodrošināt, ka tiek ievērotas MK noteikumu Nr.153 prasības par videonovērošanu.
5. Nodrošināt, ka ĪAV darbinieki darbā izmanto un pārzina aktuālās normatīvo aktu redakcijas, kas attiecas uz ĪAV darbību.
6. Nodrošināt, ka ĪAV tiek ievērots aizliegums par smēķēšanu.
7. Nodrošināt, ka pastaigu laukumā un kamerās tiek ierīkotas signālpogas policijas amatpersonas izsaukšanai.

8. Nodrošināt ĪAV ar pilnvērtīgai funkciju izpildei nepieciešamo darbinieku skaitu.
9. Nodrošināt, ka procesuālās darbības ar ĪAV ievietotajām personām notiktu ĪAV telpās, izņemot, ja pastāv objektīva nepieciešamība tās veikt ārpus tām.
10. Nodrošināt ĪAV atbilstību vides pieejamības prasībām.
11. Nodrošināt, ka nepilngadīgie aizturētie var īstenot tiesības uz satikšanos ar radniekiem vienatnē bez citām personām.
12. Nodrošināt, ka persona par ĪAV iekšējo kārtību tiek pienācīgā un personai saprotamā veidā iepazīstināta.
13. Ņemot vērā dabiskā apgaismojuma nozīmi, kameru atrašanos ēkas pagrabstāvā, kā arī to, ka logiem ir uzstādītas arī metāla restes, demontēt metāla drošības konstrukcijas „žalūzijas”.
14. Nodrošināt pienācīgu mākslīgās ventilācijas sistēmas darbību ĪAV kamerās.
15. Nodrošināt Noteikumu Nr.726 ievērošanu un veikt regulāru ĪAV telpu uzkopi un tīrīšanu, kā arī nodrošināt šo noteikumu 8.punktā minētās prasības attiecībā uz atkritumu tvertnēm.

Aicinu izvērtēt un ievērot sniegtās rekomendācijas, kā arī mēneša laikā no šī dokumenta saņemšanas brīža informēt par veiktajām darbībām. Pateicos par vizītes laikā amatpersonu sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogs